

Handläggare
Åsa Eckhardt
Telefon: 08-50833921**Till**
Utbildningsnämnden
2025-05-22

Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Remiss från kommunstyrelsen, KS 2025/416

Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet ”Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)” till utbildningsnämnden för yttrande. Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag på förändringar i betygssystemet och systemet för meritvärdering. Förslagen ska syfta till att betyg och meritvärden från grundskolan och gymnasial nivå blir mer likvärdiga och på ett rättvisande sätt speglar elevers ämneskunskaper samt till att motverka betygsinflation.

Alla betygssystem har för- och nackdelar. Utbildningsförvaltningen anser att det föreslagna systemet med målstyrda betyg och centraliserad rättning av nationella slutprov skapar tydligare ramar för lärarna och stärker incitamenten för eleverna att lära sig. Att proven får en självständig påverkan på elevens meritvärde torde minska lärarnas arbetsbörda vid terminsavslut och möjliggöra mer fokus på likvärdig bedömning. Utredningen bedöms som seriös och välgrundad, och förslaget anses kunna öka både likvärdighet och trovärdighet samt motverka betygsinflation. Förvaltningen ställer sig generellt positiv till utredningens förslag, men ser utmaningar med delar av förslagen, något som belyses närmare i remissvaret.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Eftersom remisstiden är kort föreslår förvaltningen att nämnden justerar beslutet omedelbart.

Bakgrund/Ärendet

Regeringen beslutade den 22 juni 2023 att ge en särskild utredare

i uppdrag att analysera och lämna förslag på förändringar i betygssystemet och systemet för meritvärdering som syftar till att betyg och meritvärden från grundskolan och gymnasial nivå mer rättvisande speglar elevers ämneskunskaper samt motverkar betygsinflation.

Enligt utredningen är det grundläggande problemet med dagens betygssystem att det saknar objektiva referenspunkter och att betyg därmed i praktiken inte kan bli likvärdiga. Därutöver menar utredningen att det finns problem med marknadskrafter som skapar incitament för olikvärdig betygssättning och bidrar till betygsinflation.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom gymnasieavdelningen i samverkan med grundskoleavdelningen och avdelningen för utveckling och samordning.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 13 maj 2025. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 14 maj 2025.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Utbildningsförvaltningen vill inledningsvis lyfta komplexiteten i att flera omfattande utredningar med betydande förändringar expedieras samtidigt. Det bedöms som önskvärt att tillämpa ett metodiskt förhållningssätt, där förändringarna implementeras successivt, i syfte att säkerställa en långsiktigt hållbar skolutveckling.

Fortsättningsvis anser förvaltningen att utredningen är väl genomarbetad och ger en allsidig, grundlig och rättssäker analys samt bedömning av ett nytt betygssystem. Förvaltningen ställer sig generellt positiv till utredningens förslag men ser utmaningar med delar av förslagen, något som belyses närmare i synpunkterna nedan.

Förvaltningen är tveksam till den korta tidshorisont som utredningen anger för dessa omfattande ändringar. Detta ställer höga krav på huvudmän och andra myndigheter att noga förbereda för ett genomförande.

Kommunikation och transparens blir särskilt viktiga i samband med införandet av det nya betygssystemet, enligt förvaltningens bedömning. Systemet som föreslås är komplext och kan vara svårt för både elever och vårdnadshavare att förstå. Förvaltningen anser

samtidigt att den föreslagna modellens vinster överväger nackdelarna, men att det vid utformningen av detaljerna i implementeringen bör fästas betydande vikt vid att den slutliga modellen är så lätt som möjlig att förstå. Detta både för systemets övergripande legitimitet och för att minska stress hos elever.

Förvaltningen förstår det som att de nya nationella slutproven ska användas för betygskalibrering redan det första året de införs, det vill säga vårterminen 2030. Det betyder att skolor kommer att ha begränsade möjligheter att stämma av sin betygssättning mot riksnormen innan det nya systemet börjar tillämpas.

Betygskalibreringens påverkan på meritvärdet kan därför förväntas bli extra stor det första året, med negativa konsekvenser för de berörda elevernas möjlighet att planera inför vidare studier. För att minska denna risk bör skolor ges tydlig vägledning i hur de redan innan införandet av den nya modellen kan skaffa sig en bild av hur deras betyg förhåller sig till riksnormen och därmed ges en chans att minimera kommande avvikelser. Det är även angeläget att första årets prov genomgår noggranna tester för att säkerställa önskat förhållande till betygsskalan, eftersom dessa första prov kommer att bli normerande för vad som betraktas som rätt betygsnivå i förhållande till elevens kunskapsnivå.

Enligt utredningen kommer förslagen inte innebära några större merkostnader för kommunerna. Förvaltningen ser dock att det finns risk för initiala kostnadsökningar, innan implementering av de omfattande förslagen är fullt genomförd.

Förvaltningen vill också lyfta den förväntade konsekvensen av meritvärdeskalibreringsmodellen där förslagen initialt väntas leda till en ökad skillnad mellan elevernas preliminära betyg (det vill säga höstterminens lärarsatta betyg) och deras slutbetyg. Detta kommer innebära ytterligare utmaningar med planering och dimensionering av gymnasieutbildningar i Stockholms läns gymnasierregion. Dessutom kommer många sökande få svårare att på förhand bedöma vilken skola och vilket program de har möjlighet att komma in på. Förvaltningen ser därför att det med den föreslagna modellen som ger grundskoleeleverna sitt slutbetyg först en tid efter skolavslutningen, efter den centrala rättningen av de nationella slutproven samt kalibrering av de lärarsatta betygen genomförts, kommer att finnas behov av tillgängliga studie- och yrkesvägledare under sommartid som kan stödja och vägleda de elever som inte kommer in på sökta gymnasieutbildningar.

Vidare anser förvaltningen att huvudmannen bör ha tillgång till samma information som återkopplas till eleven, i enlighet med rapportens figur 17.1. Detta är avgörande för att skapa bästa möjliga

förutsättningar för analys och utvecklingsarbete kopplat till likvärdig betygssättning. Den föreslagna modellen innebär dock ingen automatisk och heltäckande korrigerings för eventuella systematiska skillnader i betygssättning på grupp nivå inom skolor, till exempel kopplat till kön. Om huvudmannen enbart får återkoppling på skol- och ämnesnivå, och inte på individnivå, som utredningen tycks föreslå, begränsas möjligheten till uppföljning och förbättring av betygspraxis på ett olyckligt och onödigt sätt.

Under punkt 15.2.2 *Behörighetsregler för introduktionsprogrammet språkintröduktion* står ”Det innebär att eleven bland annat måste ha minst betyget E i svenska eller svenska som andraspråk för att vara behörig till språkintröduktion.” Förvaltningen utgår ifrån att detta är en felskrivning då uppgiften är felaktig.

Under rubrikerna nedan redovisas ytterligare några av de förslag som utredningen lämnat och där förvaltningen har synpunkter.

9.3.7 Sammantagen bedömning över hela betygsskalan

Förslag: Den sammantagna betygssättningsprincipen ska tillämpas för hela betygsskalan. Läraren ska, för samtliga betygssteg, vid betygssättningen göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper i förhållande till ämnets syfte och centrala innehåll och utifrån betygskriterierna sätta det betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper. En elev i gymnasieskolan eller i kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå måste dock vid betygssättningen ha godtagbara kunskaper i sådana delar av ämnets innehåll som avser säkerhetsaspekter eller myndigheters föreskrifter för att betyget 4 ska kunna sättas.

Förvaltningen menar att det i god tid inför införandet finns behov för skolorna att få tillgång till stödmaterial och diagnostiska prov för lärarnas bedömningsråd att använda och bedöma elevernas kunskaper med utifrån den nya betygsskalan och de nya betygskriterierna.

15.2 Ändrade behörighetsregler för tillträde till gymnasieskolan

Förslag: För behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan ska en elev ha ett meritvärde på minst 4. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kunna meddela föreskrifter om beräkning av meritvärde.

Förslag: Introduktionsprogrammet programinriktat val ska tas bort som introduktionsprogram. Introduktionsprogrammet språkintröduktion ska stå öppet för en elev som inte har godtagbara kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk eller inte har det meritvärde som krävs för behörighet till ett nationellt program.

Förslag: För behörighet till riksrekryterande spetsutbildning ska krav ställas på att den sökandes kunskapsnivå ska motsvara det som krävs för betyget 10 i förhållande till betygskriterierna.

Bedömning: Nya yrkesutbildningar bör införas i enlighet med Utredningen om fler vägar till arbetslivets (SOU 2024:74) förslag. För behörighet till en yrkesutbildning om 1 900 poäng ska eleven ha ett meritvärde på minst 1 alternativt ha uppnått det lärarsatta betyget 4, det vill säga godtagbara kunskaper, i minst tre ämnen.

Förvaltningen noterar att förslaget att ta bort programinriktat val inte överensstämmer med utredningen ”Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74)”.

Förvaltningen menar att även elever med betyget 8–9 bör ges möjlighet att söka och göra prov för riksrekryterande spetsutbildning. Detta för att inkludera elever som inte har möjlighet att uppnå utmärkta kunskaper på alla delar av ämnets bedömningskriterier, till exempel elever som kan ha svårigheter att hantera muntliga bedömningssituationer.

16.4.1 Bedömningssamråd för likvärdighet inom skolor och program

Förslag: Inför betygssättning, när ämnen avslutas i grundskolan och specialskolan, ska bedömningssamråd genomföras mellan lärare som undervisar och sätter betyg i samma ämne inom en skolenhet. Rektor ska vara ansvarig för att bedömningssamråd sker.

Förslag: Inför betygssättning i nivåer i ämnen i gymnasieskolan, ska bedömningssamråd genomföras mellan lärare som undervisar och sätter betyg i samma nivå i ett ämne inom ett program på en skolenhet. Rektor ska vara ansvarig för att bedömningssamråd sker.

Förvaltningen menar att bedömningssamrådets arbete inte enbart kan ske i samband med betygssättning. För att möjliggöra likvärdiga bedömningar anser förvaltningen att rådets arbete löpande måste fortgå. För att rådet ska kunna göra likvärdiga bedömningar måste bland annat planeringar och uppgiftskonstruktion göras systematiskt. Detta innebär att en skolas

bedömningssamråd måste ges tid och förutsättningar, inte enbart i samband med betygssättning.

Förvaltningen ser att det kan bli utmanande att genomföra bedömningssamråd för små skolor där få lärare undervisar i samma ämne. Förvaltningen anser att bedömningssamråd bör kunna genomföras ämnesövergripande där det är möjligt eftersom betygskriterierna är de samma för alla ämnen. Det gör det också möjligt för lärare i praktisk-estetiska ämnen och lärare på mindre skolor att genomföra bedömningssamråd. Det skulle gynna samsyn både i ämnesplanering och betygssättning på en skola.

17.4.5 Förslag om hur oegentligheter vid nationella slutprov ska förebyggas och åtgärdas

Bedömning: Statens skolverk bör föreskriva regler för provgenomförande så att provgenomförandet blir likvärdigt mellan skolor. I föreskrifterna bör det bland annat ingå hur fusk ska förebyggas och i förekommande fall hanteras.

Förslag: Regeringen ska ge Statens skolverk i uppdrag att utreda hur fusk och oegentligheter vid nationella slutprov ska hanteras och definieras, vilka konsekvenser som ska kunna följa vid oegentligheter, vem som ska fatta beslut om eventuella konsekvenser av fusk och andra oegentligheter och hur en eventuell överklagandeprocess bör utformas. I uppdraget ska ingå att analysera om regelverk och konsekvenser bör vara desamma för genomförande av nationella slutprov i grundskolan och motsvarande skolformer som i övriga utbildningsformer. Utifrån resultatet ska myndigheten ta fram nödvändiga föreskrifter och vid behov lämna förslag på ytterligare hantering.

Förvaltningen anser att eftersom nationella slutprov får stor påverkan på elevens meritvärde är det avgörande att de genomförs rättssäkert, med goda förutsättningar för fokus och under noggrann uppsikt – gärna med externa provvakter, som till exempel vid högskoleprovet. Detta kräver bemanning och rätt kompetens, vilket kan bli utmanande för mindre kommuner och skolor utan lämpliga lokaler. Det är positivt att utredningen betonar att ansvaret för provens konstruktion och analys ska ligga hos Skolverket.

Konsekvenser för barn och barns rättigheter samt jämställdhet

Då ärendet är svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen

förutsätter att en sådan analys vid behov görs av kommunstyrelsen i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen. Eftersom remisstiden är kort föreslår förvaltningen att nämnden justerar beslutet omedelbart.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Joachim Håkansson
Gymnasiedirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Ett likvärdigt betygssystem SOU 2025:18

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2025-05-13